

NT-SERIE: NORDISKA DESIGNER
3. DANMARK

KRISTIAN ROLAND LARSEN OG SARA STAUNSAGER

NANNA DITZELS
FREMTIDSRETTEDE FRISTEDER

Nanna Ditzel (1923-2005) har ikke blot frembragt smykker, møbler, tekstiler og boligmiljøer, der udfordrer, forskønner og beriger vores hverdagsliv og leverum. Hun etablerede sig som en af de mest toneangivende danske designere, og agerede med et legesygt og forfriskende engagement, der gav hendes design slagkraft og udbredelse.

I *Nordisk Tidsskrift* serie om epokegørende nordiske designere præsenterer museumsinspektørerne og kuratorerne Kristian Roland Larsen og Sara Staunsager Nanna Ditzel, der både fornyede Danish Modern og frigjorde sig fra genrens dogmer. Artiklen er det tredje bidrag i serien.

I dansk design personificerer Nanna Ditzels bidrag et usædvanligt tilhørsforhold til fire centrale kompetencer, som fremhæves når nutidens meningsdannere diskuterer, hvad der skal til for at klare sig i det 21. århundrede. Nanna Ditzel var usædvanligt *kreativ*, og altid *kollaborativ*; i stærk dialog med andre fagligheder og forskelligheder, der gav hendes bidrag til dansk design tyngde og betydning. Hun var *kritisk* når omverdenen krævede reformation, og dygtigt *kommunikativ* så andre kunne forstå hendes idéer og værdien af hendes formgivning.

Denne artikel belyser Nanna Ditzels oeuvre gennem nedslag i hendes produktion og stiller skarpt på hendes personificering af det 21. århundredes kompetencer, som har været vitale for hendes evne til at skabe banebrydende design, der har sat markante aftryk på dansk designkultur.

Møbelblik

Nanna Ditzel (født Hauberg) vokser op i det velstillede borgerskab i København, hvor drømmen om en kreativ karriere accelereres af familiens overskud og kulturelle udsyn. Fra en tidlig alder orienterer hun sig i mode-magasinet *Vogue*, som hun på eget initiativ bestiller på abonnement. Det gør stærkt indtryk på den lille pige at morbroderen Harald Lytzen, der i en årrække

bor hos familien, arbejder som reklametegner. For den unge Nanna bliver de mange impulser omsat i talrige tegninger af beklædning og boliginteriør, hvor hun udviser en usædvanlig interesse for kunst, mode og møbler. Selvom Europa er i krig, har hun store forventninger til en fremtid i møbelfeltet. Hun beretter om det i sin dagbog en dag i maj, 1941: ”Jeg tror omsider at jeg har fundet ud af hvad jeg vil være, og jeg er meget tilfreds med resultatet. Jeg vil være møbelarkitekt”.

Efter studentereksamen og en veloverstået snedkeruddannelse optages hun i 1943 på kunsthåndværkerskolen i København. Målet er en karriere inden for det gryende møbelfag, som hun udforsker og senere reformerer i et nært parløb med den to år ældre Jørgen Ditzel, der er uddannet møbelpolstrer. De mødes på kunsthåndværkerskolen og glider snart ind i en stærk symbiose af forelskelse, familie og arbejde.¹ Fra en beskeden tegnestue i hjemmet i Hellerup tager de hul på et omfattende bidrag til dansk design, som for Nanna Ditzels vedkommende først slutter ved hendes død i 2005.

Det 21. århundredes kompetencer

Nanna Ditzel er synlig på designscenen over suv årtier, hvor hun reformerer feltet for både smykkekunst, boligtekstiler og møbler med et stærkt organisk og kunstnerisk udtryk. Hendes bidrag til dansk design afspejler også de kompetencer, som nutidens forskere, politikere og samfundsdebattører identificerer, når snakken falder på, hvad der skal til for at klare sig i en hastigt accelererende verden. Psykologiprofessoren Lene Tanggaard, der også er rektor på Designskolen i Kolding, fremhæver særligt de fire ovennævnte kompetencer, der har stor betydning i dag og fremadrettet; kreativitet, kollaboration, kritisk tænkning og kommunikation.

Ditzels arbejde som designer afspejler disse egenskaber: Med sin kreativitet søgte hun konstant at give ny form til tilværelsen, gennem de genstande og materialer det moderne liv skal udgøres af. Hun var som ingen anden dansk designer dygtig til samarbejde i brede fællesskaber af kunstnere, industrifolk og producenter, hvilket gav hendes værk relevans og udbredelse. Baggrunden for Nanna Ditzels bidrag er en kritisk stillingtagen til arkitekten og møbel-designeren Kaare Klints dogmer om streng funktionalisme som hun forholdt sig til og forløste sig fra allerede mens hun studerede. Samtidig agerede hun med strategisk bevidsthed for medier og kommunikation, når hendes alternativer til det konventionelle liv skulle formidles til sit publikum. Dertil må man medregne Nanna Ditzels medvirken i hundredvis af interviews i ugeblade, tidsskrifter, og TV-reportager ligesom hun prægede designdebatten med skarpt formulerede indlæg, der påvirkede opfattelsen af hendes designs blandt almene brugere og designfeltets meningsdannere.

Nanna Ditzel personificerer og kvalificerer dermed de strategier i nutiden som er væsentlige for vores evne til at navigere kreativt i en moderne globaliseret verden fuld af kommunikation og digitale fællesskaber, hvor vi skal gå endnu mere kritisk til medier og teknologier. Det stiller alt sammen store krav til vores bemyndigelse af kompetencer som Nanna Ditzel demonstrerer med sin designarv, der samtidig var gennemgående værdier i dansk designs storhedstid. Som få andre formåede Ditzel dog at overleve Danish Moderns nedgang ved at fravriste sig den danske designtradition med en vedvarende interesse for nye former, nye materialer, nye medier og nye teknologier.

Fristed - Nanna Ditzels kreative frirum

Et godt eksempel på Nanna Ditzels kreative forløsning fra designtraditionen ses i hendes totalindrettede boligmiljø *Fristed* fra 2003, hvor hun eksperimenterer med polster, optiske mønstre og utraditionelle materialer. Anledningen er Nanna Ditzels 80-års fødselsdag, hvor Trapholt i Kolding inviterer hende til at udstille og gøre status på sin karriere. Under titlen *Fristed* indretter hun et dristigt og fabulerende frirum, der viser, hvorfra og hvordan hendes legende kreativitet opstår: ”Jeg bruger udstillingen som et fristed til med let hånd at gøre nogle af de ting, jeg har lyst til at prøve.”

Med udstillingen giver Nanna Ditzel gamle designs nye farver og mønstre. Eksempelvis *Stokken* (1958), *Trissen* (1962) og hendes stabelbare fyrtårne fra polstermøbelserien *Vilette* (1966). Hun bruger samtidig udstillingen til at

Installationsfoto af *Fristed* på Trapholt, Kolding, Danmark, 2003.
Foto: Niels Rosenvold.

præsentere flere nye møbler med optiske mønstre, afrikanske streger og kniplingsværker i metal. Med en årelang fascination af mønstre og ornamenter fra kunsten og arkitekturen lader hun sig inspirere af det afrikanske Kau-folks visuelle kultur, som præger hele miljøet.

Nanna Ditzel finder også sin inspiration gennem gåture langs havet, rejser og skønlitterær læsning, og omsætter de mange indtryk ved hjælp af papmodeller og modellervoks. Dette afspejler hendes evne til at tænke kreativt og udvikle sin forestillingsevne gennem tid og øvelse hvilket resulterer i nyt design. I *Fristed* skabes et parallelt rum til virkeligheden, hvor fantasi, forestillingsevne og nye tanker modner den kreative proces. På Trapholt sætter Ditzel punktum på en karriere der for alvor tog fart knap 60 år tidligere.

At være to om det hele

Nanna Ditzel tager afgang fra Kunsthåndværkerskolen i 1946, hvor hun og Jørgen også gifter sig og stifter deres 'første tegnestue. Ditzel-parret etablerer sig med afstand til 2. verdenskrig, hvor der hersker fornyet tro på fremtiden. De vil som andre af periodens store formgivere lære danskerne at leve mere moderne, og prøver kræfter med industriel produktion inden for både smykkefremstilling, møbler og tekstil.² Nanna og Jørgen Ditzel kaster sig over konkurrencer inden for både møbler, metalarbejder og tekstiltryk. De vinder en smykkekonkurrence for Guldsmedefagets Fællesråd, indleder samarbejde med flere møbelfabrikker og viser nye møbler på Snedkerlaugets Møbeludstilling i København. Heriblandt den organiske *Hjertesofa* fra 1949 for snedkeren Knud Willadsen, der udstiller Ditzel-parrets møbler). Snart kommer datteren Dennie til verden i 1950 og senere følger tvillingerne Lulu og Vita. Børnene bliver en del af Ditzel-parrets kreative verden, hvor arbejdsliv og privatliv smelter sammen.

Nanna Ditzel og Jørgen Th. Andresen. Foto: Ordrup.

Præmiepengene fra konkurrencerne går til at holde tegnestue og husholdning kørende og i de følgende år udvikler Ditzel-parret nye serier af boligtilbehør som lysestager, emaljegylder og tæpper og de får stor opmærksomhed blandt fabrikanter, meningsdannere og kollegaer i designfeltet, der retter blikket deres vej. Ditzel-parret arbejder ikke kun i fælles front. De inddrager også kollegaer og kunstnere med spændende fagligheder i forsøget på at gentænke alternativer til traditionelle opholdsmøbler, der på sigt skal udgøre de fysiske rammer for en ny boligkultur, der gør op med konventionerne.

Nye rum for samarbejde

Ditzel-parret får et mindre gennembrud i 1952, da de viser deres første Trapperum i samarbejde med Knud Willadsen. Det nye boligmiljø i skumgummi vises hos Winkel og Magnussens auktionslokaler og bliver til avantgardeudstillingen *Træ, form og farve – en snedker samarbejder med kunstnere* på Højbro Plads midt i det pulserende København. Deres nære ven Gunnar Aagaard Andersen står for farvesætningen i blå, gul og rød og tekstilproducenten Percy von Halling-Koch leverer de farverige møbelstoffer til udstillingen, som skal gennempolstre sidderinge og podier af skumgummi. Et helt nyt materiale som mest benyttes til bil- fly- og biografsæder. Materialerne til 'Gummiclellen' som møbleringen bliver døbt i dagspressen udvikles af Aagaard Andersens kone Grete, som er kemiingeniør.

Trappelandskabet demonstrerer Ditzel-parrets evne til at engagere mangartede fagligheder i deres arbejde som designere, og på sigt gøre både kunstnerne og industrifolk til vigtige allierede i projektet med at reformere boligkulturen.

Udstillingen hos Winkel og Magnussen. På nederste trin fra venstre: Knud Willadsen, Gunnar Aagaard Andersen og Jørgen Ditzel. På midterste trin Aagaard Andersens kone Grete og Nanna Ditzel. Foto: Nanna Ditzel Design.

*Café Interiør på Kunstindustrimuseet, København, Danmark, 2002.
Foto: Brahl Fotografi.*

*Nanna Ditzels tekstilkollektion Sisu blev promoveret af Percy von Halling-Koch på forsiden af Mobilia, maj 1965.
Foto: Louis Schnakenburg.*

Nanna Ditzel i selskab med Percy von Halling-Koch og hans kone Johnny, 1964. Foto: Louis Schnakenburg.

Trapperummet viser en helt ny ide om boligindretningen, der gør op med traditionelle møbeltyper som borde og stole. Projektet får også stor betydning for Ditzel-parrets lancering af nye polstermøbler i perioden, og præger på sigt Nanna Ditzels trapperum til Legetøjsmessen i Forum (1963), Lyngby Bibliotek (1968) og Kunstindustrimuseet, hvor hun præsenterer et Café Interiør (2002). Trappelandskaberne peger også på en solid fælles idé båret af fantasi, hvor kreativitet og refleksion er udført trin for trin. Nanna Ditzel fremhæver selv Den Spanske Trappe som en kilde til inspiration til et sted at sidde-ligge. Det er tydeligt, at deres fremtids tanker om trapper og kropslig frigørelse præger nutidens indretninger med store flydesofaer og terrasser i niveauer, både i private indretninger og offentlige rum.

Rebelske boligtekstiler

Udstillingen af det første Trapperum i 1952 får også stor betydning for Nanna Ditzels arbejde for tekstilindustrien og samarbejdet med den karismatiske tekstilbaron Percy von Halling-Koch, hvor Nanna Ditzel viser en kritisk indstilling til det etablerede designfelt og Klint-skolen. Med Nanna Ditzel som en af hovedkræfterne får de maskinvævede møbeltekstiler en opsigtsvækkende rolle i boligkulturen. Hun viser nye veje for en tekstilpræget iklædning af boligen. I dette projekt tager Nanna Ditzel et markant opgør med Klint-skolens indstilling til polstrede møbler. Samtidig er hun ivrigt engageret, når det kommer til forsøgene med at præge nye livsformer gennem mere afslappede, sanselige og kropsappellerende møbler med polstrede overflader. I disse forsøg er tekstilerne ofte i centrum som rumdefinerende og sammenhængsskabende elementer.

Efter Jørgen Ditzels tidlige død i 1961 danner Nanna Ditzel en tæt alliance med Halling-Koch. Samarbejdet skaber stor opmærksomhed omkring Nanna Ditzels tekstiler, og de benytter særligt tidsskriftet *Mobilia* til at markedsføre tekstilkollektionerne over hele Vesteuropa.

Møbelstof med medietække: Hallingdal

I maj 1965 præsenterer Nanna Ditzel det farvestærke møbelstof Hallingdal som må regnes for et af dansk designs største ikoner. Idéen til tekstilkollektionen bliver undfanget under en kold vintertur til Norge i Halling-Kochs åbne MG sportsvogn.

"Fx. skabte jeg en tekstilkollektion sammen med baron Percy von Halling-Koch. Han og hans kone var nogle af mine meget nære venner. Vi kørte rundt i hele Europa i hans lille røde MG – jeg sad på gearkassen – og solgte tekstiler. Sådan noget er sjovt, det knytter folk sammen", fortæller Nanna Ditzel, 2003.

I Lillehammer etableres et afgørende produktionssamarbejde med Gudbrandsdalens Uldvarefabrik, der også fremstiller Hallingdal den dag i dag. Lanceringen af Hallingdal spiller tæt sammen med Nanna Ditzels vision om at reformere boligindretningen med nye polsterrmøbler, der kalder på tidsvarende møbelstoffer i klare farver som rød, orange og blå. Det slidstærke stof er tænkt som et element, der skaber sammenhæng mellem polstrede flader og akustisk balance i indretningen samtidig med, at det forbedrer lysrefleksionen. Hallingdal bliver maskinvævet i en blanding af uld og viskose, der har en særlig evne til at binde de mange klare farver, som Nanna Ditzel udvikler til kollektionen.

Møbelstoffet er stadig foretrukket blandt indretningsarkitekter og møbelproducenter over hele verden. Tekstilvirksomheden Kvadrat har sidenhen overtaget salget fra Halling-Koch Design Center. Hallingdal har op til i dag solgt over 8,6 mio. meter og finder anvendelse i alt fra møbelpolstring til frontstof på B&O apparater.

Ditzel var også, som designer, i stand til at gøre sine tekstildesigns medieparate ved at kompensere for den vanskelige fotografiske udfordring med at fremhæve form, struktur og farveholdning i flade tekstilprøver. Med afsæt i designhistorisk vokabular kan man sige, at hun i samspillet med Halling-Koch var innovativ i måden, hvorpå hun indtænkte medieringen og tekstilernes visuelle markedsføringspotentiale, som en integreret del af produktudviklingen med vævstruktur og farveforhold, der blev bemærkelsesværdige i billedfladen.

Swing og London

Samarbejdet med Halling-Koch og den internationale tekstilbranche giver også Nanna Ditzel mod på mere. I 1968 forlader hun Danmark til fordel for en international karriere i London, hvor mulighederne for tekstilproduktion og møbeludvikling er store. London swinger af musik, kunst, popkultur og film og metropolen forbinder sig til hele kloden. Det inspirerer for alvor Ditzel til at løsrive sig fra den danske møbeltradition med nye materialer, former og farver³.

Hun laver nye møbler i glasfiber og eksperimenter med overdådige sølvsmykker for Georg Jensen. I London starter også et nyt liv. Hun gifter sig med møbelagenten Kurt Heide, der har Frank Sinatra og Tom Jones som faste kunder i sin møbelforretning Oscar Woollens. Sammen med Kurt Heide etablerer Nanna Ditzel i 1970 et nyt showroom med slagkraft og medietække: *Interspace*.

Interspace indrettes i en nedlagt chokoladefabrik. Her benytter hun glasfiberbarstole som montre til nye smykker for Georg Jensen. På de knaldrøde vægge iscenesætter hun tekstiler fra Halling-Koch Design Center, der også benyttes til at gennempolstre vægge, hynder og puder. På gulvene er der pink-orange

Interspace i London, 1970. Foto: Nanna Ditzel Design.

ryatæpper, som binder hele rummet sammen til et overrumplende totaldesign, hvor der også er plads til chokoladefabrikkenes gamle støbeforme og møbler fra udvalgte italienske producenter.

Interspace er først og fremmest et sanselandskab, hvor hele kroppen og sanseapparatet aktiveres i mødet med møbler, smykker og tekstiler. Nanna Ditzel benytter alle tænkelige greb til at skabe gennemkomponeret arena for hendes design, hvor overflader,

Ditzel poserer med smykker for Georg Jensen, 1966. Foto: Sport and General Press Agency.

former og farver spiller tæt sammen i en helhed, med dufte fra restauranten og fantasien om den gamle chokoladeproduktion i lokalerne. Nanna Ditzel præsenterer med *Interspace* nye sider i rollen som designer. Hun designer ikke kun genstande, men iscenesætter også oplevelsen af det.

Efter ægtemanden Kurt Heides død i 1985 forlader Nanna Ditzel England. Hun køber et byhus med blå mosaikdækket facade i Klareboderne i hjertet af København som sit nye hjem, der også kombinerer værksted og tegnestue. I denne periode medvirker Nanna Ditzel i et utal af portrætter i dagblade og boligmagasiner. Hun er særligt glad for at fremvise sit private soveværelse, der snarere danner ramme som et showroom end for hendes nattesøvn.

At forestille sig fremtiden

Foruden hendes personificering af det 21. århundredes fire centrale kompetencer repræsenterer hun også et helt særligt eksempel på, at have en forestillingsevne om fremtiden. Det er helt tydeligt, at hendes fremtidstanker om trapper, polsterkultur og kropslig flyden præger vores samtids indretninger. med fleksible møbelløsninger. Nanna Ditzel kan af samme årsag virke som forbillede i nutiden, da hun mestrer kreativiteten og samarbejder med personer tæt rundt om sig. Hun reflekterer sin tid ved at agere kritisk om og om igen.

Med sit engagement i den egentlige designproces, bevægede Nanna Ditzel sig ubesværet ind i de industriteknologiske udviklingsrum og prægede den egen lige markedsføring i billeder og kommercielle udstillingsformater. Hun søgte samtidig at forstå brugerens behov. Nye og omskiftelige behov fra industrien og forbrugerne var ikke et problem for Nanna Ditzel. I stik modsætning til andre designere i samtiden udvidede hun sin praksis og udviklede innovative boligløsninger i perioden efter 1965, hvor dele af Danish Modern-bølgen ellers var under afvikling. Det gør hende samlet set til en enestående skikkelse i dansk designkultur. . Nanna Ditzel tager design til nye højder.

Noter

- 1, 2, 3. Kjeldsen, C. (2023). Nanna Ditzel - *En verdensvendt designer*.
- I S. Staunsager & K. Roland Larsen (red.), Nanna Ditzel - Design til nye højder. Trapholt.